

Полудьонна Н.С.

*кандидат психологічних наук, доцент,
професор кафедри філософії права та юридичної логіки*

Національна академія внутрішніх справ

М. Київ, Україна

Кравець В.М.

*кандидат юридичних наук, доцент,
завідувач кафедри філософії права та юридичної логіки*

Національна академія внутрішніх справ

М. Київ, Україна

ОСВІТНЯ ІННОВАЦІЯ: ДАНИНА ТРАДИЦІЇ ЧИ ПРОЯВ ІННОВАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ?

За своїм змістом, формами і методами освіта не є незмінним, закостенілим феноменом, адже вона увесь час реагує на нові цивілізаційні виклики та суспільні реалії, тенденції та перспективи розвитку суспільства, його національне буття [4, с. 194].

На думку науковців ніколи ще інтервал між відкриттям нової ідеї та впровадженням її в суспільну практику не був настільки коротким. Це свідчить про появу нової інноваційної культури, яка стає ще однією цінністю суспільства. Вона відіграє роль соціокультурного механізму регуляції інноваційної поведінки людини в цілому.

Оскільки знання, технічні засоби та технології піддаються ризику морального старіння, інноваційність стає невід'ємним атрибутом освіти, перетворюючи її з «освіти сьогодні» на «освіту завтрашнього дня». Дійсно, інновація будь-якого засобу відносна як в особистісному, так й у часовому вимірі. Вона завжди носить конкретно-історичний характер. Наприклад, новою, свого часу, була класно-урочна система Я.А. Коменського. Народжуючись у конкретний період часу, прогресивно вирішуючи завдання

відповідного етапу, освітня інновація швидко перетворюється в освітню традицію, загальноприйнятну практику, або навіть, може застаріти і зникнути.

Поняття «інновація» походить з латинської мови і означає «оновлення, нововведення або зміна». Це поняття вперше з'явилося у XIX столітті у наукових працях культорологів і означало введення деяких елементів однієї культури в іншу [3, с. 8]. Стосовно педагогічного процесу інновація означає введення нового до цілей, змісту, методів і форм навчання та виховання, до організації взаємодії науково-педагогічного працівника і здобувача освіти. Інноваційні процеси в освіті стали предметом спеціального вивчення на Заході приблизно з 50-х років минулого століття. В Україні термін «освітня інновація» почав використовуватися лише у середині 80-х років XX століття. З 2002 року поняття «інновація» закріплене в ст. 1 загальних положеннях Закону України «Про інноваційну діяльність».

Щодо розуміння самого поняття «освітня інновація» протиріч не існує. В науковій літературі освітню інновацію розуміють як процес творення, запровадження та поширення в освітній практиці нових ідей, засобів, педагогічних та управлінських технологій, у результаті яких підвищуються показники (рівні) досягнень структурних компонентів освіти, відбувається перехід системи до якісно іншого стану [2, с. 330]. Об'єктами освітньої діяльності є знання, програми та проекти, навчальний та виховний процеси, організаційні та адміністративні рішення, що істотно поліпшують якість освіти [5, с. 41].

Як бачимо, тему освітніх інновацій обговорюють вже кілька десятиліть і надалі будуть обговорювати. Оскільки глобалізаційні процеси та, відповідно, ринок праці щоразу потребує усе більш обізнаного фахівця. Але ж самі по собі освітні інновації не виникають, вони є результатом наукових пошуків, передового педагогічного досвіду окремих викладачів і цілих колективів.

На нашу думку, основними причинами виникнення необхідності в освітніх інноваціях є:

- суперечності між новою та попередньою системою освіти;

- потреба в якісно новому рівні практичної підготовки майбутніх фахівців;
- перехід учасників освітнього процесу на принципово новий рівень мислення, організації взаємодії та співпраці;
- запровадження компетентнісного підходу (рекомендований ЮНЕСКО у якості провідного напрямку розвитку вищої освіти);
- конкуренція закладів вищої освіти.

Важливо наголосити, що джерелами інноваційних ідей закладу вищої освіти є:

- соціальне замовлення та його втілення в законах і нормативних актах;
- сучасні досягнення у різних галузях наук;
- передовий досвід науково-педагогічних працівників;
- результати дослідно-експериментальної роботи;
- зарубіжний досвід;
- ефективний освітній менеджмент.

Пріоритетними освітніми інноваціями в закладах вищої освіти залишаються:

- розвиток методології інноваційної діяльності;
- система дистанційного навчання;
- комп'ютеризація бібліотеки з використанням програм електронного каталогу та створення фонду електронних навчальних та навчально-методичних матеріалів;
- комп'ютерні навчальні програми (електронні підручники, тренажери, тьютори, лабораторні практикуми, тестові системи);
- освітні системи на базі мультимедіа-технологій і графічного супроводження (фотознімки, діаграми, малюнки), анімаційної технології (наприклад, анімація тексту лекцій), відеотеки лекційних занять;
- засоби телекомунікації, що включають в себе електронну пошту, телеконференції, локальні і регіональні мережі зв'язку, мережі обміну даними тощо;

- електронна система управління діяльністю закладу вищої освіти в цілому та освітнім процесом зокрема.

У навчальному процесі повинні використовуватись різноманітні інноваційні педагогічні методики, основою яких є інтерактивність та максимальна наближеність до реальної професійної діяльності майбутнього фахівця, зокрема:

- імітаційні та інтерактивні технології (дидактичні ігри (ділові та рольові), квести, квазіпрофесійні ситуації, тренінг (максимально наближений до реальності відеотренінг), коучинг);

- технологія “кейс-метод”;
- комп’ютерне моделювання та симуляції;
- технології колективно-групового навчання;
- технології ситуативного моделювання;
- технології опрацювання дискусійних питань;
- проектна технологія;
- інформаційні та діяльнісні технології;
- евристичні технології;
- технології диференційованого навчання;
- текстоцентрична технологія навчання.

Останнім часом активно розвиваються дистанційна технологія, практика поступового впровадження засобів відеоконференцій у сферу відкритої освіти.

За таких умов особливого значення в системі освіти набуває феномен інноваційної культури. В. Балабанов під інноваційною культурою розуміє різновид організаційної культури, який сформулювався за рахунок прагнення людини до кращих та якісних змін у їхньому житті, що є важливим соціальним аспектом суспільного розвитку [1, с. 388].

На основі аксіологічного підходу інноваційна культура розглядається як система цінностей, відображених у свідомості й поведінці особистості, що виражається через виявлення творчих сил і здібностей, талантів, розвиток і реалізація креативного потенціалу. Таким чином, інноваційна культура

фахівця з вищою освітою відображає його здатність до творчого сприйняття, розуміння і перетворення дійсності в професійній сфері, його здатність успішно діяти в динамічному інноваційному середовищі. На нашу думку, інноваційна культура призведе до того, що у дипломах може з'явитися термін його дії задля боротьби з інерцією когнітивних компетенцій.

Таким чином освітні інновації створюють інноваційне середовище, що потребує змін до:

- мети, змісту, методів і технологій, навчальних планів та програм, навчально-методичного забезпечення, форм організації;
- системи контролю та оцінки рівня освіти;
- системи фінансування;
- системи виховної роботи;
- процесів освітнього менеджменту.

Інноваційна культура науково-педагогічних працівників є рушійною силою до оновлення стилю педагогічної діяльності та організації освітнього процесу, методик та технологій викладання, переходу на принципово новий рівень мислення, організації взаємодії та співпраці зі здобувачами вищої освіти.

Список літератури:

1. Балабанова Л. В., Сардак О. В. Організація праці менеджера : підруч. / Л. В. Балабанова, О. В. Сардак. – 2-е вид., перер. та доп. – К. : ВД «Професіонал», 2007. – 416 с.
2. Енциклопедія освіти /Академ. пед. наук: головний ред. В.Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
3. Инновационный менеджмент: Учебное пособие / Под ред. В. М. Аньшина, А. А. Дагаева. — М.: Дело, 2003. — 528 с.
4. Полудьонна Н.С. Якість освіти як умова сталого розвитку людства // Сучасний вимір психології та педагогіки : Збірник тез наукових робіт учасників міжнародної науково-практичної конференції (м. Львів, 22–23 травня 2020 року). – Львів: ГО «Львівська педагогічна спільнота», 2020.

5. Сисоєва С.О., Соколова І.В. Теорія і практика вищої освіти : навч. посібник / С.О. Сисоєва, І.В. Соколова. – 2016. – 338 с.